

Blijven we mensen als gevaarlijke gekken behandelen?

Henri Heimans

Internering op een keerpunt? Er beweegt veel, maar de schrijnende toestanden zijn niet weg

Nu de slachtoffers van Kim De Gelder enigszins tot rust kunnen komen, is het tijd om de complexe interneringskwestie te duiden. De grootste groep geïnterneerden zijn mensen met een of meer ernstige psychiatrische aandoeningen of met een verstandelijke beperking, die eerder lichtere strafbare feiten hebben gepleegd. Plegers van levens-of ernstige geweldsdelicten zijn de uitzondering en verblijven in gevangenissen, weliswaar zonder adequate zorg. De therapeutisch verantwoorde opvang van geïnterneerden is te beperkt. Vandaar de zeer schrijnende toestanden in gevangenissen, een welvaartstaat onwaardig. De internering, van onbepaalde duur, is ongeveer het zwaarste middel dat Justitie ter beschikking heeft.

Onwerkbare wet

Interesse voor forensische patiënten in de zorg is niet overal aanwezig, ondanks de humanitaire inzet van velen. De strafrechtelijke toerekeningsvatbaarheid van daders met ernstige psychiatrische problemen, met verstandelijke of neurologische beperkingen in alle vormen en gradaties, is door de wetgever in zwart-wittermen geregeld. Maar psychiatrie is niet zwart of wit. Zo pleitte de Vlaamse vereniging voor psychiatrie onlangs nog in deze krant voor een systeem met 'glijdende schalen', waarbij men kan kiezen tussen verschillende categorieën van toerekeningsvatbaarheid (DM 16/3). Bovendien mag van alle juridische en psychiatrische actoren die in een interneringsbeslissing tussenkomen de grootste nauwkeurigheid verwacht worden bij een psychiatrische diagnose. Maar hoe? De interneringswetten van 1964 en 2007 voorzagen centra in gevangenissen voor klinische observatie van delinquenten die lijden aan een geestesstoornis met het oog op psychiatrische expertise, maar die centra zijn nooit opgericht. Nu de Forensische Psychiatrische Centra (FPC's) eraan komen zou het een erg gemiste kans zijn om die multidisciplinaire onderzoekscentra niet te organiseren binnen de beveiligde forensische muren. De jongste interneringswet heeft een lange voorgeschiedenis van jaren werkzaamheden in commissies en adviesorganen, maar is in de eerste plaats een onwerkbaar procedurewet geworden. Bijna zes jaar na publicatie van de wet wordt de inwerkingtreding van de nieuwe interneringswet opnieuw uitgesteld tot 1 januari 2015! Geïnspireerd door het werkveld van de zorg en justitie, legde senator Anciaux zopas een wetsvoorstel neer om de nieuwe wet grondig aan te passen; het maatschappelijke debat kan nu gevoerd worden. De uitbouw van zorgnetwerken voor geïnterneerden is bezig maar de capaciteit is onvoldoende. In Antwerpen en Gent komen twee Forensische Psychiatrische Centra. Het gebrek aan beleidsvisie roept echter veel vraagtekens op. De aanbesteding voor een uitbating in Gent raakte vorige week na veel vertraging eindelijk gepubliceerd. Voor deze zorgvoorziening mét beveiliging zijn op heden tal van knelpunten niet opgelost: wie zal er verblijven, met welk profiel, vanwaar komen ze en waar worden ze naartoe geleid? Hoe verloopt de selectie en behandeling van de geïnterneerden? De financiële enveloppe is nog onbekend. De doelstelling is nochtans duidelijk: elke geïnterneerde heeft recht op een kwalitatieve

behandeling aangepast aan zijn geestesstoornis, ook in een gevangenis. Maar zorg, behandeling en beveiliging blijft een moeilijke combinatie.

België vaak veroordeeld

Door de afbouw van de psychiatrische bedden blijven daarenboven de deuren dicht voor mensen met psychiatrische aandoeningen, zodat ze 'onbehandeld' in het justitiële circuit terecht komen. De geplande forensische centra in Gent (272 bedden) en Antwerpen (185 bedden) kunnen niet alle geïnterneerden die in gevangenissen verblijven opvangen. En er is meer. Het Europees verdrag voor de Rechten van de Mens stelt dat de vrijheidsberoving van een geesteszieke enkel rechtmatig is na een objectieve medische expertise; de vrijheidsberoving mag niet langer duren dan noodzakelijk en dan nog in een therapeutische omgeving. Overtreding van deze principes wordt aanzien als een onmenselijke of vernederende behandeling, feiten waarvoor België voortdurend wordt veroordeeld. De FPC's zullen dus moeten beantwoorden aan deze strenge Europese normen. Er is veel in beweging maar het is hallucinant hoe lichtzinnig en onzorgvuldig de beleidsmakers de komst van de FPC's inpassen in een humaan interneringsbeleid dat rekening houdt met beveiliging, geestelijke gezondheid én een maximaal haalbare vorm van maatschappelijke reïntegratie. Een Franse psychiater verwoordde het zo: "Le fou est l'exclu par excellence. Gênant pour le bon fonctionnement social, perturbant pour notre vision de la norme, le fou fait peur. Exilé...Enfermé...Pourtant, il appartient à l'humanité et l'interroge. Humain, si humain."